

Brüsszel, 2018.10.26.
COM(2018) 706 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az uniós versenyszabályok alkalmazása a mezőgazdasági ágazatban

{SWD(2018) 450 final}

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az uniós versenyszabályok alkalmazása a mezőgazdasági ágazatban

1. BEVEZETÉS

1. Az 1308/2013/EU rendelet („KPSZ”)¹ 225. cikkének d) pontja értelmében a Bizottság jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak 2017. december 31-ig a versenyszabályoknak a mezőgazdasági ágazatban való alkalmazásáról, különös tekintettel a KPSZ 209. és 210. cikkének, valamint 169., 170. és 171. cikkének alkalmazásáról.
2. Ez a jelentés a nemzeti versenyhatóságok, a tagállamok és magánszervezetek által a Bizottság számára nyújtott információkon, az Európai Bizottságnak az olívaolaj-ágazatba, a szántóföldi növények ágazatába, valamint a marha- és borjúhúságazatba tartozó termelői szervezetekről szóló tanulmányain (2017), valamint a szakmaközi szervezetekről szóló tanulmányain (2016) alapul.
3. A „mezőgazdasági ágazat” a KPSZ 1. cikkének (2) bekezdésében és I. mellékletében felsorolt termékeket foglalja magában.
4. A jelentés a 2014 január 1-jétől 2017 közepéig tartó időszakra vonatkozik a KPSZ-ben foglalt versenyszabályoktól való eltéréseket illetően, és a 2012 január 1-jétől 2017 közepéig tartó időszakra az antitrösztvizsgálatok leírását illetően („az Időszak”)². A bizottsági szolgálati munkadokumentum további információkat nyújt az eltérésekről és az antitrösztvizsgálatokról.

1.1. Az uniós versenyszabályok

5. **Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 101. cikke** értelmében tilos minden, két vagy több piaci szereplő közötti megállapodás, amely korlátozza versenyt. Ezek közé tartoznak különösen az árrögzítő megállapodások, amelyek kiküszöbölik a termelékenység javítására irányuló ösztönzőket, és súlyos jogsértésnek minősülnek. Az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése értelmében a 101. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalomtól el lehet tekinteni olyan megállapodások esetében, amelyek valamely versenykorlátozás kedvezőtlen hatásait meghaladó objektív gazdasági előnyöket teremtenek, pl. hozzájárulnak az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, ugyanakkor pedig lehetővé teszik a fogyasztók méltányos részesedését a belőlük eredő előnyből. A korlátozásnak továbbá

1 Az Európai Parlament és a Tanács 1308/2013/EU rendelete (2013. december 17.) a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, HL L 347., 2013.12.20., 671. o.

2 A 2004–2011 közötti időszakra vonatkozóan lásd: [Jelentés az európai versenyhatóságok élelmiszer-ágazatban végzett versenyjog-végrehajtási és piacfelügyeleti tevékenységéről.](#)

nélkülözhetetlennek kell lennie, és a verseny nem szüntethető meg. A szereplők saját maguk értékelik, hogy teljesülnek-e az EUMSZ 101. cikkében foglalt feltételek³.

6. A mezőgazdasági ágazat az általános versenyszabályok, pl. az úgynevezett szakosítási csoportmentességi rendelet (SBER)⁴ szerinti mentességben is részesülhet. Ha a felek közösen állítanak elő vagy dolgoznak fel termékeket, és a felek együttes piaci részesedése a feldolgozott termékek érintett piacán nem haladja meg a 20 %-ot, a SBER lehetővé teszi az ilyen termékek közös értékesítését. Ez például a szövetkezeteket érinti, amelyek sok esetben feldolgozó tevékenységeket végeznek.
7. **Az EUMSZ 102. cikke** megtiltja, hogy az adott piacon erőfölénnyel rendelkező vállalkozások visszaéljenek erőfölényükkel, pl. tisztességtelen árak felszámításával vagy a termelés korlátozásával.

1.2. Az uniós versenyszabályok alkalmazása a mezőgazdasági ágazatban

8. Az EUMSZ különleges státuszt biztosít a mezőgazdasági ágazat számára. Az EUMSZ 42. cikke értelmében az uniós versenyszabályok a mezőgazdasági termékek termelésére és kereskedelmére csak olyan mértékben vonatkoznak, ahogyan azt az Európai Parlament és a Tanács meghatározza az EUMSZ 43. cikke (2) bekezdésének rendelkezései keretében, az EUMSZ 39. cikkében megfogalmazott öt célkitűzés figyelembevételével. Ezek a célkitűzések a termelékenység növelése, a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítása, a piacok stabilizálása, az ellátás hozzáférhetőségének biztosítása, valamint elfogadható fogyasztói árak biztosítása. A Bíróság elismeri, hogy a verseny vonatkozásában az agrárpolitika célkitűzései elsőbbséget élveznek az EUMSZ célkitűzéseihez képest.⁵ Elismeri, hogy a hatékony verseny fenntartása a közös agrárpolitika és a piac közös szervezése céljai közé tartozik⁶.

2. ELTÉRÉSEK AZ EUMSZ 101. CIKKÉNEK (1) BEKEZDÉSÉTŐL

9. A KPSZ eltérő rendelkezése hiányában az uniós versenyszabályok alkalmazandók a mezőgazdasági termékek előállítására és kereskedelmére (a KPSZ 206. cikke). A KPSZ olyan eltéréseket tartalmaz az EUMSZ 101. cikkének alkalmazásától, amelyek

3 Útmutatóul lásd az Európai Bizottság 2004. évi iránymutatásait az EKSZ 81. cikkének (3) bekezdése (jelenleg az EUMSZ 101. cikke (3) bekezdése) alkalmazásáról.

4 A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 335/43., 2010.12.18.

5 A Bíróság 139/79, EU:C:1980:250. sz., *Maizena* ügyben 1980. október 29-én hozott ítéletének 23. pontja, a C-280/93, EU:C:1994: 367. számú, Németország kontra Tanács ügyben 1994. október 5-én hozott ítéletének 61. pontja, a C-373/11, EU: C: 201: 567. számú, *Panellionios Szdesmos Viomichanion Metapoiisis Paknou* ügyben 2013. szeptember 19-én hozott ítéletének 39. pontja, legutóbb pedig a Bíróság C-671/15, EU:C:2017:860. számú, *APVE és mások* ügyben 2017. november 14-én hozott ítéletének 37. pontjában került megemlítésre.

6 A Bíróság C-137/00, ECLI:EU:C:2003:429. számú, *Milk Marque és National Farmers' Union* ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítéletének 57. pontja, a C-671/15, EU:C:2017:860. számú, *APVE és mások* ügyben 2017. november 14-én hozott ítéletének 37. és 48. pontja.

vagy minden mezőgazdasági ágazatra vagy egyes mezőgazdasági ágazatokra vonatkoznak, vagy pedig konkrét helyzetekkel foglalkoznak.

10. Az alábbi ábra bemutatja a versenyszabályok és eltérések 2018. január 1-je előtti keretét⁷.

1. ábra
Versenyszabályok 2018. január 1-je előtt

11. Számos eltérés az elismert termelői szervezetek munkájára vonatkozik, amely szervezetek tevékenységeinek a leírása a KPSZ 152. cikkében található; mások mezőgazdasági termelőkre és mezőgazdasági termelők szervezeteire vonatkoznak (209. cikk), a KPSZ 210. cikke pedig az ellátási láncban az elismert szakmaközi szervezetek közötti vertikális együttműködésre vonatkozik.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2393 rendelete (2017. december 13.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1305/2013/EU, a közös agrárpolitika finanszírozásáról, irányításáról és monitoringjáról szóló 1306/2013/EU, a közös agrárpolitika keretébe tartozó támogatási rendszerek alapján a mezőgazdasági termelők részére nyújtott közvetlen kifizetésekre vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 1307/2013/EU, a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU és az élelmiszerláncsal, az állategészségüggyel és állatjóléttel, valamint a növényegészségüggyel és a növényi szaporítóanyagokkal kapcsolatos kiadások kezelésére vonatkozó rendelkezések megállapításáról szóló 652/2014/EU rendelet módosításáról (HL L 350., 2017., 15. o.) A „salátarendelet” módosította a KPSZ 152. cikkét és kiegészítette azt a termelői szervezetekre / termelői szervezetek társulásaira vonatkozó kifejezett versenyjogi eltéréssel minden ágazatban.

12. Konkrétan a gyümölcs- és zöldségágazat vonatkozásában, a termelői szervezetek tevékenységét illetően a KPSZ 160. cikke előírja, hogy a szervezet tagjainak teljes termelésüket a termelői szervezeten keresztül kell forgalomba hozniuk. A Bizottság (EU) 2017/891 felhatalmazáson alapuló rendeletének⁸ 11. cikke értelmében a gyümölcs- és zöldségágazatban a termelői szervezetek fő tevékenysége a kínálati oldal koncentrációjához és tagjai termékeinek forgalomba hozatalához kapcsolódik. Egy közelmúltbeli, a gyümölcs- és zöldségágazatban működő termelői szervezeteket érintő ügyben a Bíróság megállapította, hogy bizonyos feltételek mellett az EUMSZ 101. cikke nem alkalmazható az ilyen termelői szervezetek egyes tevékenységeire (pl. mennyiségek tervezése, árképzési politika elfogadása)⁹. A tagállamok éves jelentései azt mutatják, hogy 2015-ben az EU-ban a termelői szervezetek / termelői szervezetek társulásai forgalmazták az összes gyümölcs- és zöldségtermelés 50 %-át.
13. A termelői szervezetek / termelői szervezetek társulásai számára a tagállamok adják meg az elismerést. Jelenleg az EU-ban több mint 1700 elismert termelői szervezet és 60 termelői szervezeti társulás van a gyümölcs- és zöldségágazatban. Ez az elismert termelői szervezetek számára operatív programokhoz juttatott uniós társfinanszírozásnak köszönhető. A tejágazatban mintegy 300 elismert termelői szervezet és 7 termelői szervezeti társulás van. Az egyéb ágazatokban, főként a hús-, az olívaolaj- és a gabonaágazatban, körülbelül 1200 elismert termelői szervezet és kilenc termelői szervezeti társulás van¹⁰.
14. Habár ez a jelentés a 4. bekezdésben megjelölt időszakra korlátozódik, meg kell említeni **két közelmúltbeli fejleményt**.
15. Egyrészt a Bíróság az Endives ítéletben¹¹ úgy határozott, hogy az EUMSZ 101. cikke alapján tilos a mennyiségi és árképzési politikák összehangolásának gyakorlata, valamint a kereskedelmi szempontból érzékeny információk cseréje a termelői szervezetek és azok társulásai között. A Bíróság megállapította, hogy bizonyos feltételek esetén az EUMSZ 101. cikke nem alkalmazható az elismert termelői szervezeteken és termelői szervezeti társulások belül, adott termelői szervezet / termelői szervezeti társulás által végzett tevékenységek vonatkozásában. A szóban forgó gyakorlatoknak **feltétlenül szükségesnek** kell lenniük az uniós jogban a termelői szervezetek / termelői szervezeti társulások vonatkozásában meghatározott célok eléréséhez, és azokkal **arányban kell állniuk**.
16. Másrészt pedig 2018. január 1-jétől a KPSZ salátarendeleettel módosított 152. cikke eltérést biztosít az EUMSZ 101. cikkétől az **elismert termelői szervezetek /**

8 HL L 138., 2017.5.25., 4. o.

9 Lásd alább a 15. bekezdést.

10 A 2016. évre vonatkozó adatok. Az adatok a gyümölcs- és zöldségágazatra, valamint a tejágazatra vonatkozó tagállami jelentéseken alapulnak. A többi ágazat tekintetében az adatok elsősorban a Bizottság 2017 áprilisi információkérésére adott tagállami válaszokon alapuló számok.

11 A Bíróság C-671/15, EU:C:2017:860. számú, *APVE és mások* ügyben 2017. november 14-én hozott ítéletének 43. pontja. Az ügy az 1234/2007/EU rendelet rendelkezéseire vonatkozott.

termelői szervezeti társulások számára. Az eltérés alkalmazásához a termelői szervezet / termelői szervezeti társulás köteles integrálni a termelő tagok legalább egy tevékenységét (pl. szállítás, raktározás), ténylegesen folytatni a tevékenységet, összefogni a kínálati oldalt, és forgalomba hozni a tagjai által előállított termékeket.

2.1. Általános versenyjogi eltérések a KPSZ-ben

2.1.1. A KPSZ 209. cikke

17. A KPSZ 209. cikke (1) bekezdésének 2. albekezdése, amely 1962 óta van érvényben hasonló megfogalmazásban, általános eltérést jelent a 101. cikk (1) bekezdésétől az együtt dolgozó mezőgazdasági termelők vonatkozásában. A megállapodások i. **nem veszélyeztethetik** az EUMSZ 39. cikkében meghatározott célokat, ii. nem járhatnak az árak azonos szinten való megállapításának kötelezettségével, és iii. nem zárhatják ki a versenyt. Mivel a mezőgazdasági termelők maguk ítélik meg, hogy az eltérés alkalmazható-e a megállapodásra, anélkül, hogy tájékoztatnák a tagállamokat vagy a Bizottságot, a Bizottságnak nincsenek adatai arról, hogy a mezőgazdasági termelők milyen gyakran alkalmazták ezt az eltérést. Versenyjogi vizsgálatok során ritkán fordult elő, hogy a felek hivatkoztak a KPSZ 209. cikkére.

18. **Hollandia** versenyhatósága két vizsgálat során foglalkozott a KPSZ 209. cikkének elődjével, az 1234/2007/EK rendelet 176. cikkével. Az egyik esetben, 2012-ben, a nemzeti versenyhatóság bírságot szabott ki a mezőgazdasági termelők, nagykereskedők, feldolgozók egy csoportjával szemben egy olyan megállapodás miatt, amely korlátozta a fehérgyümölcs-termesztést. A megállapodásban részes felek árra vonatkozó információkat osztottak meg egymással annak érdekében, hogy összehangolják áraikat és elérjék a lehető legmagasabb árszintet. A megállapodás támogatása érdekében felvásároltak több versenytárs termelőt, amelyek a felvásárlást követően már nem termesztettek fehérgyümölcsöt. A felek azzal érveltek, hogy a megállapodás az eltérés hatálya alá tartozott, mivel az szükséges volt a termelékenység és a termés hozam növeléséhez, valamint elfogadható árak eléréséhez. A nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy az eltérés nem volt alkalmazható, mivel 1) a felek nem képezték egy nemzeti piaci szervezet részét, 2) az éves termelési kvóták célja az volt, hogy az árakat a versenyképes szint fölé emeljék, és a megállapodás nem járult hozzá a fogyasztók elfogadható ár ellenében történő ellátásának biztosításához, és 3) a megállapodások az árak azonos szinten való megállapítását eredményezték.

2.1.2. A KPSZ 210. cikke – Szakmaközi szervezetek megállapodásai

19. A KPSZ 210. cikke alapján az elismert szakmaközi szervezetek eltérhetnek az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdésétől. Megállapodásaikról kötelesek értesíteni a Bizottságot, és ha a teljes körű értesítés kézhezvételét követő 2 hónapon belül a Bizottság nem állapítja meg, hogy azok összeegyeztethetetlenek az uniós szabályokkal, nem alkalmazható az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése. A megállapodás nem vonhatja maga után árak vagy kvóták rögzítését, nem vezethet a

piac felosztásához, és nem okozhat egyéb versenytorzulásokat. E cikk alapján a Bizottság **két értesítést** kapott szakmaközi szervezetektől.

20. 2015 januárjában a Bizottság nem emelt kifogást a *Centre National Interprofessionnel de l'Economie Laitière (CNIEL)* megállapodása ellen, amely ártáblázatokat állapított meg a tej bizonyos jellemzőire vonatkozóan. Mivel a tej ára annak összetételétől és minőségétől függ, a CNIEL regionális szervezetei a tej különféle műszaki jellemzőire vonatkozó értékeket tesznek közzé a tej különböző paraméterei alapján (pl. zsírtartalom, a tej származása a szarvasmarha fajtája alapján, egészségügyi és higiéniai kritériumok), amelyekért jóváírások vagy levonások járnak az alapárhoz képest. A tejtermelők és -felvásárlók önkéntes alapon hivatkozhatnak szerződéseikben a közzétett táblázatokra annak érdekében, hogy megállapodjanak valamilyen felárban vagy levonásban a tej alapárhoz képest.
21. 2017 júniusában a Bizottság nem emelt kifogást a *Comité national interprofessionnel de la pomme de terre (CNIPT)* francia szakmaközi szervezet megállapodása ellen, amely ármutatót határozott meg a burgonyára vonatkozóan. Az ármutató olyan összesített adatokon alapul, amelyek arra vonatkoznak, hogy a mezőgazdasági termelők a múltban milyen javadalmazásban részesültek bizonyos burgonyafajták tekintetében. Az ilyen adatok közzétételének a célja az ellátási láncra vonatkozó ismeretek növelése. A burgonyatermesztők és -felvásárlók egyéni szerződéseikben önkéntes alapon hivatkozhatnak a közzétett ármutatóra.
22. Jelenleg **128 elismert szakmaközi szervezet** működik az Európai Unió kilenc tagállamában, túlnyomó többségük Franciaországban és Spanyolországban (65, illetve 27 szakmaközi szervezet). A szakmaközi szervezetek többsége a borágazatban, illetve a gyümölcs- és zöldségágazatban működik¹².

2.2. Ágazatspecifikus eltérések a KPSZ-ben

2.2.1. Szerződésre irányuló tárgyalások

23. Az e jelentés tárgyát képező időszakban négy ágazatban – *olívaolaj, marha- és borjúhús, egyes szántóföldi növények, valamint tej és tejtermékek* – a KPSZ lehetőséget biztosított a termelői szervezeteknek arra, hogy tagjaik megfelelő termékei értékesítésére vonatkozó szállítási szerződésekre irányuló tárgyalásokat folytassanak. Az intézkedések közös eleme volt a mezőgazdasági termelők tárgyalási pozíciójának erősítése az ellátási lánc további szereplőivel szemben, viszont különböztek az e rendelkezések alapján engedélyezett feltételek és tevékenységek.
24. 2012 óta a KPSZ 149. cikke alapján **a tejágazatban** az elismert termelői szervezetek mennyiségi korlátozások mellett szerződésre irányuló tárgyalásokat folytathatnak a

12 A tagállamok éves jelentései és az Arcadia/LEI Wageningen tanulmány.

kínálati oldal összefogására és a tagjaik által előállított termékek forgalomba hozatalára vonatkozó kötelezettség nélkül, illetve anélkül, hogy integrálniuk kellene termelőik valamely hatékonyságnövelő tevékenységét. A termelői szervezet tárgyalhat a nyers tej feldolgozók számára történő szállításának az áráról. E rendelkezés végrehajtását ismerteti a Bizottság 2014. és 2016. évi jelentése¹³. Kilenc tagállam számolt be arról, hogy 2016-ban a nyers tej szállítására kollektív tárgyalások nyomán létrejött szerződések keretében került sor. A kollektív tárgyalások során megállapított mennyiség 22,8 millió tonna volt, ami a 2016. évi összes uniós tejszállítás 15 %-ának felelt meg. A KPSZ 149. cikkében szereplő, tejre vonatkozó ágazatspecifikus eltérés továbbra is alkalmazandó.

25. 2014 óta a KPSZ 169., 170. és 171. cikke lehetővé teszi **az olívaolaj-ágazatból, a marha- és borjúhúságazatból, valamint a szántóföldi növények ágazatából** származó mezőgazdasági termékek termelői szervezeteken keresztül történő közös értékesítését és az ezzel kapcsolatos tevékenységeket. Mennyiségi korlátozások mellett a termelői szervezet szállítási szerződésekre irányuló tárgyalásokat folytathat, feltéve, hogy a termelői szervezet összefogja a kínálati oldalt, és tagjai termékét forgalomba hozza. Ezenfelül integrálnia kell termelő tagjai legalább egyik tevékenységét, aminek valószínűsíthetően jelentős növekedést kell eredményeznie a hatékonyság tekintetében. 2015-ben a Bizottság elfogadta az e rendelkezések alkalmazására vonatkozó iránymutatást¹⁴. A rendelkezéseket 2018. január 1-jétől hatályon kívül helyezte az (EU) 2017/2393 rendelet. Annak ellenére, hogy az olívaolajra, a marha- és borjúhúsra, valamint egyes szántóföldi növényekre vonatkozó eltérések hatályukat veszítették, jogilag továbbra is érvényesek maradnak azokra a tevékenységekre, amelyekre azt megelőzően került sor, hogy a salátarendelet módosításai hatályba léptek 2018. január 1-jén.
26. Annak érdekében, hogy a termelői szervezet részesülhessen az erre a három ágazatra vonatkozó eltérés előnyeiből, biztosítania kell tagállama versenyhatósága számára a tárgyalások tárgyát képező termékmennyiséget. A tagállamok kötelesek tájékoztatni a Bizottságot. A KPSZ hatálybalépése óta a Bizottság nem kapott ilyen értesítést.
27. 2017-ben a Bizottság kezdeményezte egy tanulmány elkészítését a három ágazat termelői szervezeteire és azok tevékenységeire vonatkozóan. Az **eredmények** azt mutatják, hogy sokkal több a nem elismert, mint az elismert termelői szervezet / termelői szervezeti társulás. Az elismert és nem elismert termelői szervezetek / termelői szervezeti társulások száma mintegy 1400 az olívaolaj-ágazatban; mintegy 800 a marha-és borjúhúságazatban, és mintegy 1600 a szántóföldi növények ágazatában.
28. Az **eredmények** továbbá azt mutatják, hogy a termelői szervezetek / termelői szervezeti társulások kétharmada folytat szerződésre irányuló tárgyalásokat,

13 https://ec.europa.eu/agriculture/milk/milk-package_en

14 A Bizottság közleménye, HL C 431., 2015.12.22., 1. o.

valamint hogy ezeknek a termelői szervezeteknek / termelői szervezeti társulásoknak gyakorlatilag mindegyike végez legalább egy, a KPSZ rendelet 169–171. cikkében előírt hatékonyságnövelő tevékenységet. A leggyakrabban végzett hatékonyságnövelő tevékenységek között szerepel a minőségellenőrzés, a forgalmazás/szállítás, valamint inputanyagok beszerzése. A termelői szervezetek mindenekelőtt azért végzik ezeket a hatékonyságnövelő tevékenységeket, mert úgy vélik, hogy azok javítják tárgyalási pozíciójukat a vevőkkel folytatott tárgyalásaik során. Egyetlen termelői szervezet sem tett eleget az összes adminisztrációs követelménynek (a tárgyalások során meghatározott mennyiségek elismerése és bejelentése) az eltérés előnyeinek kihasználása érdekében.

2.2.2. Egyéb ágazati eltérések, ideértve a válságkezelési intézkedéseket

29. A KPSZ 150. és 172. cikke lehetővé teszi a termelői szervezetek számára, hogy hozzájárulásukat adják **a kínálat kereslethez való igazításához**, valamint bizonyos termékek hozzáadott értékének és minőségének biztosításához. Az **OEM/OFJ sajtok**¹⁵ kínálatát illetően **Franciaország nyolc sajt** vonatkozásában, míg **Olaszország négy sajt** vonatkozásában kínálatszabályozást vezetett be a KPSZ 150. cikke alapján. Az OEM/OFJ sonkák kínálatát illetően mindezidáig még csak **Olaszország** élt hasonló lehetőséggel a KPSZ 172. cikke alapján. A bor tekintetében **Franciaország (17 esetben)** és **Spanyolország (1 esetben)** értesítette a Bizottságot arról, hogy forgalmazási szabályokat vezetett be az ellátás szabályozása érdekében a KPSZ 167. cikke szerint.
30. **A cukorágazatban** a Bizottság (EU) 2016/1166¹⁶ felhatalmazáson alapuló rendelete¹⁶ lehetővé teszi a cukorfeldolgozók és a cukorrépa-termelők számára, hogy megállapodjanak az értékek és veszteségek egymás közötti megosztásában bizonyos feltételek mellett. Az értékmegosztási záradék szabadon választható, és arra vonatkozóan egyidejűleg csak egy adott cukorfeldolgozó (nem pedig több együttműködő feldolgozó) és a cukorrépa-termelők között kerülhet sor megállapodásra. A felek nem rögzíthetik a cukorrépaárakat. Az értékmegosztást széles körben alkalmazzák, az ágazaton belül 42 megállapodásból 35 esetben¹⁷, a Bizottság rendelkezésére álló információk alapján.
31. A KPSZ 33. cikke lehetőséget biztosít arra, hogy **a gyümölcs- és zöldségágazatban működő termelői szervezetek operatív programok keretében különböző intézkedéseket hajtsanak végre, így többek között a termelés tervezésére, valamint válságkezelésre irányuló intézkedéseket**. Az intézkedések uniós társfinanszírozással valósulnak meg. 2015-ben a válságkezelési intézkedésekre nyújtott uniós pénzügyi támogatás 50 millió EUR-t tett ki.

15 OEM: „oltalom alatt álló eredetmegjelölés”; OFJ: „oltalom alatt álló földrajzi jelzés”.

16 A Bizottság (EU) 2016/1166 felhatalmazáson alapuló rendelete (2016. május 17.) a cukorágazatban 2017. október 1-jétől alkalmazandó cukorrépa-felvásárlási feltételekről.

17 Ezek a cukorrépa-termelők vagy azok szervezete, valamint a cukorfeldolgozók vagy azok szervezetei között valamely egyedi szállítási szerződést megelőzően létrehozandó megállapodások, a KPSZ 125. cikke értelmében.

32. A piacon uralkodó súlyos egyensúlytalanság esetén a KPSZ 222. cikke lehetővé teszi **az elismert termelői szervezetek, ezek társulásai és az elismert szakmaközi szervezetek megállapodásait** a mezőgazdasági ágazatok mindegyikében, hat hónapos korlátozott időtartamra, ami egy alkalommal meghosszabbítható. A 2016 áprilisától 2017 áprilisáig tartó tejkvárság idején a Bizottság engedélyezett ilyen válságkezelési intézkedéseket, mint például a termékek kivonása a forgalomból. A Bizottságnak nincs olyan információja, amely arra utalna, hogy ezt az engedélyt alkalmazták.

2.3. Az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése

33. A független termelők között létrejött megállapodások, pl. a mennyiségek és értékesítések vonatkozásában, mentességet élvezhetnek az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése értelmében, a fenti 5. pontban foglalt feltételek teljesülése esetén.

34. 2013-ban **Lettország nemzeti versenyhatósága** hivatalból indított vizsgálat során értékelt egy közös feldolgozási megállapodást, amely két tejipari termelőszövetkezet között jött létre, és magában foglalta a nyers tej árának rögzítését a nemzeti versenyjog alapján (az EUMSZ 101. cikke (3) bekezdésének megfelelően). A nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy a megállapodás mentesíthető, mivel minden feltétel teljesült.

35. 2013-ban **Franciaország nemzeti versenyhatósága** panasz alapján vizsgálatot indított és bírságot szabott ki öt sertésvágóhíddal szemben, amiért megállapodtak az élő sertéseket tenyésztő termelőkkel felvásárolandó sertéshús mennyiségét illetően. A cél a termelőknek fizetendő árak csökkentése volt. A nemzeti versenyhatóság továbbá bírságot szabott ki egy vágóhídi társulással szemben, amely arra vonatkozó utasításokat adott a tagjainak. Ezenfelül bírságot szabtak ki hét vágóhíddal, egy vágóhídi társulással és egy árverési piaci felvásárlói szövetséggel szemben, amiért közösen megállapodtak a mezőgazdasági termelőknek fizetendő alapárban. Az utóbbi jogsértés tekintetében a felek azzal érveltek, hogy megállapodásuk mentességben részesíthető az EUMSZ 101. cikkének (3) bekezdése alapján. A nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy még abban az esetben is, ha a felek bizonyítani tudták volna, hogy az alapár rögzítése hozzájárult a hústermelés javításához, a többi feltétel nem teljesült, mert a rögzített alapár nem mozdította elő a gazdasági fejlődést, és nem tette lehetővé a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből.

3. A VERSENYHATÓSÁGOK ÁLTAL A MEZŐGAZDASÁGI ÁGAZATBAN VÉGZETT VIZSGÁLATOK

36. A 2012 januárjától 2017 közepéig tartó időszak során („az Időszak”) az európai versenyhatóságok¹⁸ mintegy **126 vizsgálatot** folytattak le, **41 vizsgálat** még mindig folyamatban van, tehát összesen **167 vizsgálat** indult. A legtöbb vizsgálatot **Ausztria** versenyhatóságai végezték (24), utánuk következett **Dánia** (22), **Görögország** (21) és az **Európai Bizottság** (22).

3.1. A vizsgálatok tárgyát képező fő termékkategóriák

37. A versenyhatóságok által végzett vizsgálatok a mezőgazdasági termékek széles körére terjednek ki, de leggyakrabban az alábbi termékkategóriákat vizsgálták: **tej és tejtermékek** (34 %), **hús** (19 %), **gyümölcs- és zöldségfélék** (12 %), valamint **gabonafélék** (10 %). Számos vizsgálatra került sor továbbá az **olajnövények, olajok és zsírok** (5 %), **cukor** (5 %) és **rizs** (2 %) termékkategóriákban.

38. A versenyhatóságok által feltárt és pénzbüntetés kiszabásához vezető jogsértések különféle mezőgazdasági termékeket érintenek, köztük a következőket: **tej és tejtermékek** (26 %), **gyümölcs- és zöldségfélék** (22 %), **a hús általában** (16 %), **olajnövények, olajok és zsírok** (10 %), **egyéb termékek, pl. természetes ecet, bor, gabonafélék, gyapot, cukor** (26 %).

3.2. A vizsgált gazdálkodó egységek

39. A versenyhatóságok által folytatott vizsgálatok tárgyát képező gazdálkodó egységek: **feldolgozók** (36 %), **kiskereskedők** (15 %), **egyéb társulások** (11 %), **mezőgazdasági termelők**, (9 %), **nagykereskedők** (9 %), **mezőgazdasági termelői szervezetek** (9 %), **mezőgazdasági termelők általános társulásai** (9 %), **egyéb** (7 %), **termelői szervezetek társulásai** (4 %).

40. Gazdálkodó egységek, amelyekkel kapcsolatban a versenyhatóságok a versenyszabályok megsértését megállapító határozatot hoztak: **feldolgozók** (39 %), **kiskereskedők** (26 %), **nagykereskedők** (12 %), **egyéb társulások** (7 %), **mezőgazdasági termelők**, (5 %), **mezőgazdasági termelői szervezetek** (4 %), **egyéb** (4 %), **termelői szervezetek társulásai** (3 %).

41. A feldolgozók a vizsgálatokban legtöbbször szereplő gazdálkodó egységek. 2014-ben például **Németország** versenyhatósága bírságot szabott ki a három legnagyobb német cukorfeldolgozóval szemben „területi kartell” létrehozása miatt, ami azt jelentette, hogy cukorértékesítésüket Németországban saját hazai értékesítési területeikre korlátozták. Megállapodtak továbbá az árak és az értékesítendő mennyiségek tekintetében is. A cél a lehető legmagasabb árak elérése volt. Két

18 „Versenyhatóságok” alatt az Európai Bizottság és az EU nemzeti versenyhatóságai értendők.

másik, hivatalból indított vizsgálat esetében például, 2012-ben és 2013-ban **Franciaország** nemzeti versenyhatósága 17, míg **Németország** nemzeti versenyhatósága 22 nagy lisztmalommal szemben szabott ki bírságot, amiért közösen megállapodtak az értékesítési árak és az értékesítendő mennyiségek tekintetében, valamint arról, hogy az egyes malmok mely vásárlókra korlátozzák értékesítéseiket. Egy másik esetben, egy 2012-ben hivatalból lefolytatott vizsgálat során **Görögország** nemzeti versenyhatósága bírságot szabott ki a baromfihús-feldolgozókkal szemben (magánvállalatok, szövetkezetek és egy feldolgozó társulás), amiért közösen rögzítették termékeik értékesítési árait, és megakadályozták a csirkék importját.

3.3. A vizsgálatok megindításának legfőbb alapjai

42. Ami a **vizsgálatok megindításának alapját** illeti, a versenyhatóságok a vizsgálatok többségét **panaszok** (beszállítóktól, versenytársaktól vagy vevőktől beérkezett panaszok) nyomán indították el. A hatóságok saját kezdeményezésből is indítottak eljárásokat, miután piaci információk alapján potenciálisan versenyellenes gyakorlatokról szereztek tudomást.

3.4. A panaszosok típusai

43. A panaszosok különbözőek, és főként az alábbiakat foglalják magukban: **mezőgazdasági termelők (23 %), feldolgozók (19 %), egyéb (15 %), mezőgazdasági termelői szervezetek (13 %), személyek (7 %), nagykereskedők (5 %), kiskereskedők (5 %), egyéb típusú társulások (5 %), termelői szervezetek mezőgazdasági társulásai (3 %), helyi hatóságok (3 %), mezőgazdasági termelők általános társulásai (2 %).**
44. Ez azt mutatja, hogy a legtöbb panasz önálló vagy valamilyen partnerségben álló mezőgazdasági termelőktől származik. Az ezen jelentés körébe tartozó vizsgálatok csupán egynegyede végződött jogsértés megállapításával. Ez az arány alacsonyabb a mezőgazdasági termelőktől származó panaszok alapján indított vizsgálatok esetében: az Időszak során mezőgazdasági termelők panaszai nyomán indított **25 vizsgálatból** csupán **4 vizsgálat** végződött jogsértést megállapító határozat elfogadásával. A mezőgazdasági termelők sok esetben nyilvánosságra hozzák panaszukat a versenyhatósághoz történő benyújtással egy időben, így a hatóságoknak kevés esélye van arra, hogy bizonyítékokat gyűjtsenek az esetleges jogsértésekkel kapcsolatban.
45. Ennek ellenére a versenyhatóságok több olyan gyakorlatot állapítottak meg, amely közvetlenül sértette a mezőgazdasági termelők érdekeit. **Spanyolország nemzeti versenyhatósága** például egy panasz nyomán bírságot szabott ki olyan felvásárlókkal szemben, akik megállapodtak abban, hogy alacsonyabb árakat fizetnek a mezőgazdasági termelőknek a nyers tejért, és felosztották egymás között a mezőgazdasági termelőket. Egy másik esetben egy panasz nyomán **Franciaország nemzeti versenyhatósága** bírságot szabott ki élő sertések felvásárlóival szemben, mert megállapodtak a mezőgazdasági termelőktől felvásárolandó mennyiségeket illetően annak érdekében, hogy csökkentse az állatokért fizetendő árat. A nemzeti

versenyhatóságok például közbeléptek annak érdekében is, hogy enyhítsenek az erőfölényben lévő szövetkezetek által a mezőgazdasági szereplők számára előírt kizárólagossági feltételeken. Ezekben az esetekben a versenyhatóságok lehetővé tették a mezőgazdasági termelők számára, hogy több feldolgozó szövetkezetnek szállítsanak nyers tejet (Svédországban) és cukorrépát (Franciaországban), kiszélesítve ezáltal a termelők lehetőségeit arra, hogy magasabb árakat érjenek el, és lehetővé téve számukra, hogy növeljék termelésüket (például a cukorrépa tekintetében a kvóták eltörlésekor).

3.5. A vizsgálatok eredménye

46. A mezőgazdasági ágazatban végzett és az Időszak során lezárt antitrösztvizsgálatok négy különböző típusú eredményt hoztak:

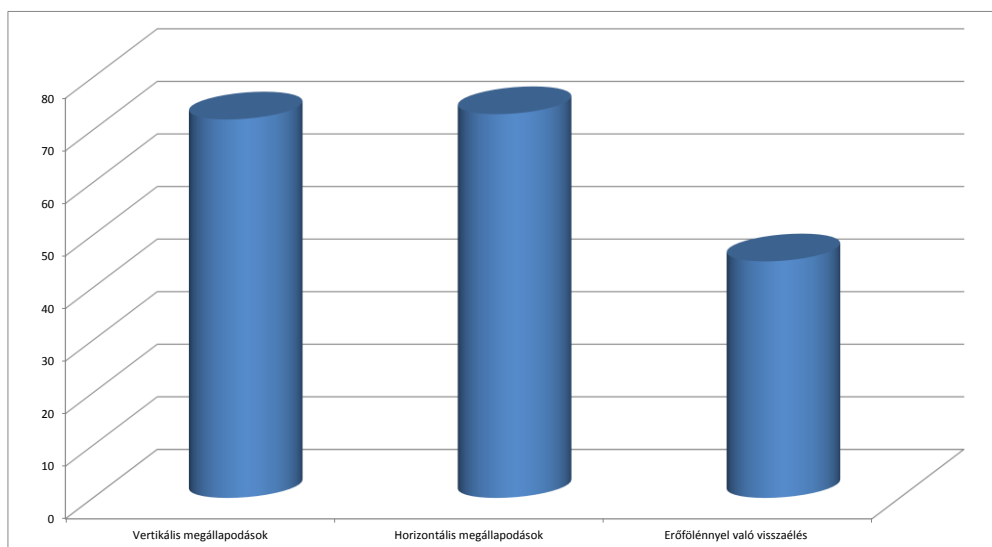
- a) **jogsértést megállapító és bírságot kiszabó határozatok**, amikor a versenyhatóságok a jogsértés beszüntetésére és pénzbírság megfizetésére szólították fel a gazdálkodó egységet (a lezárt esetek mintegy fele);
- b) **jogsértést megállapító határozatok bírság kiszabása nélkül**, amikor a versenyhatóságok felszólították a gazdálkodó egységet a jogsértés beszüntetésére, de nem szabtak ki pénzbírságot (néhány lezárt eset);
- c) **kötelezettségvállalási határozatok**, amikor a versenyhatóságok nem határoztak arról, hogy történt-e jogsértés, és olyan határozatot fogadtak el, amely jogilag kötelező érvényűvé tette a vizsgált gazdálkodó egység által tett kötelezettségvállalást, eloszlata ezáltal az esetleges aggályokat (néhány lezárt eset);
- d) **határozat nélküli lezárás**, amikor a versenyhatóság a vizsgálat korábbi szakaszában bizonyítékok hiányában lezárta a vizsgálatot (ezek között a vizsgálatok között figyelembe kell venni az elutasított panaszokat), mert aránytalanul nagy erőfeszítéssel járt volna a bizonyítási teherre vonatkozó kötelezettség teljesítése, vagy pedig a prioritások megállapításának szükségessége miatt (a lezárt esetek mintegy fele).

3.6. A vizsgált jogsértések típusai

1. diagram

A 2012. január és 2017. június közötti időszak során vizsgált jogsértések fő típusaiba sorolt esetek száma¹⁹

19 A versenyhatóságok által lefolytatott vizsgálatok összes száma és a jogsértések fő típusaiba sorolt feltárt esetek száma nem egyezik, mert egyes vizsgálatok több típusú jogsértésre is kiterjednek (például vertikális és horizontális megállapodás).

47. Az európai versenyhatóságok vizsgáltak **vertikális megállapodásokat** (az Időszak során lefolytatott vizsgálatok **38 %-a**), vagyis a termelés különböző szintjein működő gazdálkodó egységek közötti megállapodásokat. A nemzeti versenyhatóságok például feldolgozók és kiskereskedők között létrejött, minimális kiskereskedelmi árat meghatározó megállapodásokat vizsgáltak, így **Szlovákiában** egy tejtermékeket érintő esetet, **Bulgáriában** pedig három, napraforgóolajjal kapcsolatos esetet. **Ausztria** nemzeti versenyhatósága 23 vizsgálatot folytatott le, melyek során olyan megállapodásokat vizsgáltak, amelyek feldolgozók és kiskereskedők között jöttek létre tej- és hústermékek, valamint lisztből készült termékek minimális kiskereskedelmi árára vonatkozóan. Néhány más esetben a versenyhatóságok arra a következtetésre jutottak, hogy a jogsértés nem valószínű, ezért lezárták a vizsgálatot. **Horvátország** versenyhatósága például egy panasz nyomán vizsgálatot indított egy olyan vizsgálatban kapcsolatban, amely a tejtermelők és tejfeldolgozók képviselői között jött létre a tej vételárának kiszámítására vonatkozóan. A nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy a versenyszabályok alapján a tej vételárára irányuló tárgyalások és megállapodások nem tekinthetők problematikusnak.

48. Az európai versenyhatóságok vizsgáltak **horizontális megállapodásokat**, vagyis kettő vagy több tényleges vagy lehetséges versenytárs között létrejött megállapodásokat (**38 %**), így például olyan, termelők között létrejött megállapodásokat, amelyek rögzítették egy mezőgazdasági termék árát. Például egy hivatalból indított vizsgálat során **Ciprus** nemzeti versenyhatósága megállapította, hogy egy termelői szervezetekből álló mezőgazdasági társulás megsértette a versenyszabályokat azzal, hogy mezőgazdasági termelőivel, a társulás tagjaival olyan, nyers tehéntej forgalmazására irányuló megállapodásokat kötött, amelyek külön feltételeket tartalmaztak a nyers tej árának meghatározására vonatkozóan. Más esetekben a versenyhatóságok arra a következtetésre jutottak, hogy a jogsértés nem valószínű, ezért lezárták a vizsgálatot. **Lengyelország** nemzeti versenyhatósága például lezárta egy panasz nyomán indított vizsgálatát, mivel nem voltak bizonyítékok arra, hogy a feldolgozók által vásárolt, ipari felhasználásra szánt alma

árában egyidejűleg és viszonylag gyorsan bekövetkező változások (nevezetesen csökkenés) egy árrögzítő megállapodásból eredtek.

49. A versenyhatóságok olyan megállapodásokat is vizsgáltak, amelyek **egyszerre voltak vertikálisak és horizontálisak**, mivel az ellátási lánc több szintjére is kiterjedtek, és az egyes szinteken több, de akár az összes versenytársat is érintették. 2015-ben például az **Európai Bizottság** hivatalból vizsgált olyan megállapodásokat, amelyekkel kapcsolatban a mezőgazdasági termelők nemzeti társulásai nyilvánosan bejelentették, hogy sor került a megállapodások megkötésére feldolgozók nemzeti társulásaival és kiskereskedők nemzeti társulásaival **Franciaországban**. A megállapodások arra irányultak, hogy megemeljék bizonyos tej- és hústermékek árát, és kizárják más tagállamok termelőinek a kínálatát azáltal, hogy arra kötelezték a kiskereskedőket, hogy az adott termékek 100 %-át Franciaországban szerezzék be. A Bizottság beavatkozása biztosította, hogy a francia élelmiszer-áruházak polcain nem foglalták le francia termékek számára, megvédve ezáltal a belső piac valamennyi mezőgazdasági termelőjét egy kártékony megtorlási lánc beindulásától, és az ügyeket lezárták. Több nemzeti versenyhatóság hasonló megállapodásokat vizsgált.
50. A versenyhatóságok vizsgálták továbbá **erőfölénnyel rendelkező piaci szereplők esetleges visszaélésszerű magatartását (24 %)**. Ezek a visszaélések többnyire a versenytársak kizárására irányuló stratégiákat foglaltak magukban, úgymint kizárólagossági kötelezettségeket, minimális beszerzési kötelezettségeket, a szállítás megtagadását és úgynevezett kizsákmányoló visszaéléseket, például indokolatlan szerződéses kötelezettségeket. Néhány esetben a nemzeti versenyhatóságok megállapították, hogy az erőfölényben lévő vállalatok visszaéltek erőfölényükkel, például úgy, hogy megtagadták termékeik szállítását bizonyos vevőknek. Egy esetben, 2012-ben, egy panasz nyomán **Finnország** nemzeti versenyhatósága bírság kiszabását javasolta egy tejipari szövetkezettel szemben, amiért az visszaélt erőfölényével úgy, hogy mesterségesen alacsony árakon értékesítette a friss tejet. A nemzeti versenyhatóság megállapította, hogy a szövetkezetet az ösztönözte az alacsony árakra, hogy elűzze a piacról az összes többi feldolgozót, köztük a kis tejtermelő gazdaságokat, azért, hogy az erőfölényben lévő feldolgozó maradjon az egyetlen tejfeldolgozó a piacon, és akkor megint megemelhesse az árakat.
51. A versenyhatóságok által feltárt, erőfölénnyel rendelkező piaci szereplők visszaélésszerű magatartásának összes esete a tejágazatot érinti.
52. Előfordult, hogy az eseteket bizonyítékok hiányában lezárták. **Svédország** nemzeti versenyhatósága például bizonyítékok hiányában lezárt egy vizsgálatot, amely egy olyan panasz nyomán indult, miszerint egy erőfölényben lévő vállalat fizetett a kiskereskedőknek azért, hogy ne értékesítsék versenytársai termékeit.

3.7. A megállapított jogsértések típusai

53. A versenyhatóságok által feltárt jogsértések típusai az alábbi kategóriákba sorolhatók: **arra vonatkozó megállapodások (46 %), az előállított**

termékmennyiségre vonatkozó megállapodások (13 %), az előállított termékmennyiségre, a piaci részesedésekre és a vevőkre vonatkozó információcsere (13 %), piacfelosztási megállapodások (10 %), árra vonatkozó információcsere (10 %), erőfölénnyel való visszaélés, ami magában foglalja a versenytársak kizárására irányuló stratégiákat, így például a kiszorító árazást, a versenykorlátozó kedvezményeket, a túlzó és tisztességtelen árakat (8 %). Számos esetben a versenyhatóságok több, egyidejűleg elkövetett jogsértést állapítottak meg.

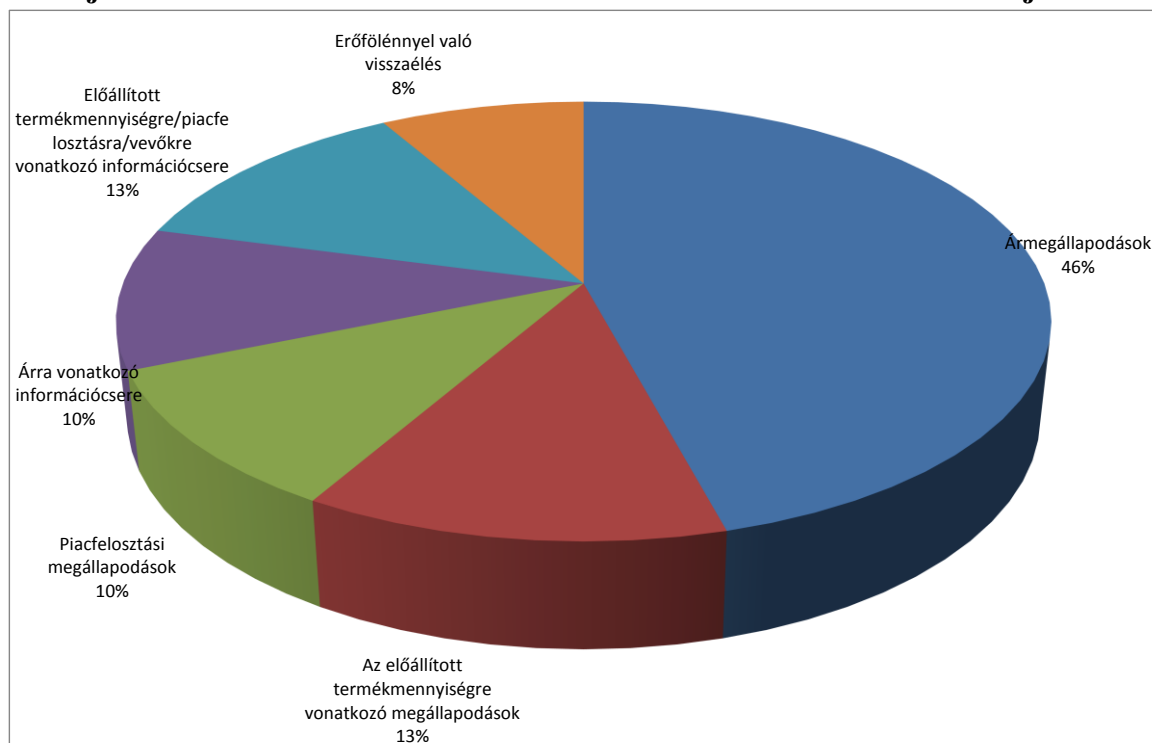
2. diagram

A versenyhatóságok által az Időszak során feltárt jogsértések fő típusai

2012. január

–

2017. június

3.8. Konzultációk és ellenőrzési tevékenységek

54. A versenyhatóságok továbbá tanácsot nyújtanak a versenyszabályok alkalmazására vonatkozóan. Az Időszak során a nemzeti versenyhatóságokat 46 alkalommal kérték fel **tanácsadásra** a mezőgazdasági ágazatban. A konzultációkérések piaci szereplőktől, de hatóságoktól is érkeznek, például az új jogszabállyal kapcsolatban.
55. Az ellenőrzési tevékenységek képezik a nemzeti versenyhatóságok másik fontos feladatát. Az Időszak során a nemzeti versenyhatóságok 53 **ellenőrzési és ahhoz kapcsolódó tevékenységet** végeztek a versenyszabályok mezőgazdasági ágazatban történő alkalmazásával kapcsolatban. Ez a munka jellemzően ágazati vizsgálatokat, jelentések elfogadását és érdekképviseleti tevékenységet foglal magában.